

Eğitimcinin STEM Öğrenme Yolculuğu

Editör: Hasret NUHOĞLU

Editör: Doç. Dr. Hasret NUHOĞLU

EĞİTİMCİNİN STEM ÖĞRENME YOLCULUĞU

ISBN 978-625-7582-03-2

DOI 10.14527/9786257582032

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Temmuz 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Bektaş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33
Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Öğrenme bir yolculukla başlar. Yolculuğa çıkmadan önceki süreçte, kazana-
cağınız deneyimleri, karşılaşıcağınız sorunları ve sorunlara yönelik üreteceğiniz
çözümleri belki tahmin edemezsiniz ama yolculuktan dolu dolu döneceğinizi bi-
lirsiniz. Öğretmenler yola çıkma fikrinde olup yola çıktığında sahip olacağı kaza-
nımlara duyacağı heyecanla öğrenme yolcuğunu tamamlamalıdır. Yolculuğun her
anını hissetmek, her bir deneyimi bir fırsat olarak değerlendirmek, yolculuğun
kazandıracakları konusunda zengin bir bakış açısı sunar.

Eğitimcinin STEM Öğrenme Yolculuğu kitabının amacı, öğretmenlere/öğ-
retmen adaylarına öğrenme yolculuğuna çıkma fikri aşlamak ve bu yolculukta
yaşayacağı deneyimlerin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu hissettirmektir.
Bazen yola çıkıp dönemeyenler, rotasını şaşırınlar, rotasını yeniden düzenlemek
isteyenler için de yeniden yapılandırmaya rehberlik etmeyi hedeflemektedir. Kita-
bın en belirgin özelliği STEM eğitime farklı açılardan bakmak, güncel-yenilikçi
bir bakış açısı ile teori ve uygulamayı bir arada bütünleştirme mantığıyla, ilişkiler
kurarak anlatmak ve en önemlisi öğretmenlerin deneyimlerini paylaşmaktır.

Eğitimcinin STEM Öğrenme Yolcuğu kitabı 33 yazarın birlikte ürettiği 21
bölümden oluşan bir kitaptır. Kitabın tüm bölümleri birbiriyle ilişkilidir ve bütün-
cül bir bakış açısı sergilemektedir. Eğitimin tüm paydaşlarını (okul yöneticileri,
öğretmenler, öğrenciler) destekleyecek nitelikte olup ailelere de etkinlik örnekleri
ile yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Kitabımız, STEM eğitimi yaşam boyu
devam eden bir öğrenme süreci olarak düşünen, öğretmenlerin STEM öğrenme
yaklaşımının felsefesini öğrenerek sınıflarında veya okul dışı öğrenme ortamları-
nda nasıl uygulanacağına yönelik etkinlik önerileri ile zenginleştirilmiş bir içerik
sunmaktadır.

Kitabımızın ilk bölümü STEM'in doğası ile ilgilidir, temel olarak STEM eği-
timine bir giriş niteliği taşımaktadır. Yaşam boyu gelişim dönemleri ayrıntılı bir
şekilde incelenerek STEM ile ilişkiler kurulmuş, özellikle erken çocukluk dönemi,
özel eğitim ve özel yeteneklilerin eğitiminde STEM eğitimi ve uygulamalarını ön
planda örneklerle birlikte anlatılmıştır. İlerleyen bölümlerde STEM eğitiminde
özyönetimli öğrenme, disiplinlerarası düşünme, matematiksel düşünme, yaratıcı-
lık, sanat, sosyo-bilimsel konular, destekleyici öğrenme ve öğretme modelleri, de-
ğerlendirme konuları teorik ve uygulamalı bir şekilde sunulmuştur. Okulda veya
sınıfta yapılacak STEM eğitiminin yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarında da
neler yapılacağına yönelik etkinlik örneklerine de yer verilmiştir. Öğretmenlere
ve öğretmen adaylarına STEM ile ilgili kaynakların tanıtıldığı STEM Kütüphanesi
bölümü ve STEM ile ilgili akademik çalışmalarını, projelerini, sosyal etkinlikleri su-

nan bölümü ile zengin bir kaynak sunmaktadır. Sistem düşüncesi perspektifinde STEM eğitimi gibi iki farklı yaklaşımın ilişkilerinin kurulduğu bölüm de yenilikçi bir bakış açısı sergilemektedir. Küresel salgın döneminde yeniden dönüştürülen ve geliştirilen uzaktan eğitim perspektifinde STEM eğitimi teorik ve uygulama da güncel bir yaklaşım sunmaktadır. Kitabımızın en önemli farklılıklarından biri de öğretmenlerin STEM öğrenme yolculuklarını, deneyimlerini anlattığı bölümlerdir. 20 yıllık öğretmenlik deneyimi olan bir öğretmenin STEM eğitimine yönelik deneyimlerini kendi yaşam öyküsü içinde anlatarak okuyuculara sunduğu bölüm ve 5 öğretmenin sınıflarında uyguladıkları STEM etkinliklerini ve uygulama esnasında yaşadıkları deneyimleri paylaştığı bölümler ilgi çekicidir. Son bölümde ise eğitim yöneticilerinin perspektifinden STEM eğitime yönelik görüşler paylaşılmıştır.

Kitabın tüm bölümleri küresel salgın döneminde yazarların da çıktığı öğrenme yolculuğunu yansıtmaktadır. Bu dönemde süren yazma, gözden geçirme, güncel bilgilerle zenginleştirme ile tüm yazarlar okuyuculara STEM eğitimi ile ilgili geniş bir perspektif sunmak için çaba sarf etmiştir. Bu emek ve çabanın okuyuculara da aktarılması ve okuyucuların öğrenme heyecanını canlı tutması en büyük dileğimizdir.

Okuyucuların STEM öğrenme yolculuğunun heyecanla, umutla ve keyifle devam etmesini diliyorum.

Doç. Dr. Hasret NUHOĞLU

İstanbul, 2021

ORCID No: 0000-0002-9985-4203

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Doç. Dr. Hasret NUHOĞLU

1. Bölüm: STEM'in Doğası

Dr. İbrahim BENEK, MEB Van Rekabet Kurumu Ortaokulu

ORCID No: 0000-0002-7124-4905

Prof. Dr. Behiye AKÇAY, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0002-0546-8759

2. Bölüm: Yaşam Boyu Gelişim ve STEM

Dr. Öğr. Üyesi Demet PEKŞEN SÜSLÜ, Maltepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6791-004X

3. Bölüm: Erken Çocukluk Döneminde STEM Eğitimi ve Uygulamaları

Doç. Dr. Özgül POLAT, Marmara Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7426-5771

Tansu Kalyoncu, Marmara Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0591-7956

4. Bölüm: Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik STEM Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Özge BOŞNAK, Uludağ Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5208-9551

5. Bölüm: Özel Yetenekli Bireylere Yönelik STEM Eğitimi Olanakları

Dr. Aydın Tiryaki

ORCID No: 0000-0001-5888-1689

Dr. Öğr. Üyesi Yavuz YAMAN, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0002-4837-9959

6. Bölüm: STEM Eğitiminde Disiplinlerarası Düşünme

Doç. Dr. Sevil AKAYGÜN, Boğaziçi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5968-1662

Doç. Dr. Fatma ASLAN TUTAK, Boğaziçi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9078-6144

7. Bölüm: STEM Eğitiminde Öz Yönetimli Öğrenme Yaklaşımı

Dr. Öğr. Üyesi Gökçe GÜVERCİN SEÇKİN, Maltepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0987-4815

8. Bölüm: STEM Eğitiminde Matematiksel Düşünme

Dr. Öğr. Üyesi Yeşim İMAMOĞLU, Boğaziçi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8790-3127
Dr. Öğr. Üyesi Aysel ŞEN ZEYTUN, Maltepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0676-3378

9. Bölüm: STEM ile Sanat Buluşması: STEAM (Fen Teknoloji Mühendislik Sanat Matematik)

Doç. Dr. Mustafa ÇEVİK, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5064-6983

10. Bölüm: STEM Eğitiminde Destekleyici Öğrenme ve Öğretme Modelleri

Sibel ADIGÜZEL, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4622-8751
Prof. Dr. Ömer ÇAKIROĞLU, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa
ORCID No: 0000-0002-9639-3587

11. Bölüm: STEM Eğitiminde Sosyobilimsel Konular

Dr. Öğr. Üyesi Arzu SÖNMEZ ERYAŞAR, Iğdır Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2500-8124

12. Bölüm: STEM Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Doç. Dr. Elif ATABEK YİĞİT, Sakarya Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7792-2204
Prof. Dr. Fatime BALKAN KIYICI, Sakarya Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4407-8307

13. Bölüm: STEM Eğitiminde Yaratıcılık

Dr. Öğr. Üyesi Aysin KAPLAN SAYI, Bahçeşehir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8186-4593

14. Bölüm: Sistem Düşüncesi Perspektifinde STEM Eğitimi

Doç. Dr. Hasret NUHOĞLU, Maltepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9985-4203

Emre GÖKTEPE, Sistem Düşüncesi Derneği

ORCID No: 0000-0001-5994-0206

15. Bölüm: STEM Eğitiminde Değerlendirme

Doç. Dr. Sevda YERDELEN DAMAR, Boğaziçi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5665-5140

16. Bölüm: STEM Kütüphanesi

Dr. Öğr. Üyesi Arzu SÖNMEZ ERYAŞAR, Iğdır Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2500-8124

17. Bölüm: STEM Ürünleri: Akademik Çalışmalar, Sosyal Etkinlikler ve Projeler

Dr. Öğr. Üyesi Yurdağül BOĞAR, Hakkari Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1791-3047

18. Bölüm: STEM Etkinlik Önerileri ve Öğretmenlerin STEM Deneyimleri

Sema ÇAĞLAR, VKV Koç Özel İlkokulu

ORCID No: 0000-0002-3525-0072

Nurettin Can BODUR, Uşak Bilim Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0001-5141-3938

Fulya AYDIN, Terakki Vakfı Okulları

ORCID No: 0000-0002-4066-9345

Ahmet ALKAYA, MEB Tuzla Halil Türkkan İHO

ORCID No: 0000-0002-2785-2954

Gökçe Ceren TEMİZ, TEMA Vakfı

ORCID No: 0000-0002-2930-6279

19. Bölüm: Bir Öğretmenin STEM Deneyimleri

Hanife KÜÇÜKLER, Beşiktaş Bilim Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0002-2723-2990

20. Bölüm: Uzaktan Eğitim Perspektifinde STEM ve STEM'in Geleceği

Öğr. Gör. Murat ARTSIN, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4975-0238

Prof. Dr. Tufan ADIGÜZEL, Özyeđin Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6232-1246

**21. Bölüm: Eğitim Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Perspektifinden
STEM Eğitimi**

Dr. Öğr. Üyesi Sevim AŞİROĞLU, Maltepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6528-4177

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM STEM'İN DOĞASI

1. STEM'e Genel Bir Bakış.....	2
2. STEM'in Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi	7
3. STEM Entegrasyonu	12
4. STEM ve Tasarım	15
5. Mühendislik Tasarım Süreci	16
6. STEM Etkinlik Örneği.....	21
Özet	25
Kaynaklar.....	27

2. BÖLÜM YAŞAM BOYU GELİŞİM VE STEM

Giriş.....	32
1. Gelişimin Doğası.....	33
1.1. Yaşam Boyu Gelişim.....	33
1.2. Gelişim Alanları	34
1.3. Gelişim Dönemleri	35
2. Gelişim Dönemleri ve STEM.....	37
2.1. Bebeklik Dönemi Gelişim Özellikleri ve STEM Yaklaşımına Yönelik Öneriler.....	37
2.2. Erken Çocukluk Dönemi ve STEM Yaklaşımına Yönelik Öneriler	40
2.3. Orta ve Son Çocukluk Dönemi Özellikleri ve STEM Yaklaşımına Yönelik Öneriler	44
2.4. Ergenlik Dönemi Özellikleri ve STEM Yaklaşımına Yönelik Öneriler	49
2.5. Genç Yetişkinlik Dönemi Özellikleri ve STEM Yaklaşımına İlişkin Öneriler	52
2.6. Orta Yetişkinlik Dönemi Özellikleri ve STEM Yaklaşımına Yönelik Öneriler	56
2.7. İleri Yetişkinlik Dönemi Özellikleri ve STEM Yaklaşımına Yönelik Öneriler	59
Özet	61
Kaynaklar	62

3. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE STEM EĞİTİMİ VE UYGULAMALARI

Giriş	66
1. Erken Çocukluk Yıllarında Neden STEM Eğitimi?	67
2. Erken Çocukluk Dönemi İçin STEM'i Oluşturan Disiplinler	69
3. Erken Çocukluk Döneminde STEM Eğitimi.....	71
4. Erken Çocukluk Yıllarında STEM Uygulamaları ve Yaşanan Sorunlar	77
5. STEM Etkinlik Örnekleri	78
Özet	88
Kaynaklar.....	92

4. BÖLÜM

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK STEM EĞİTİMİ

Giriş.....	98
1. Zihinsel Yetersizlik ve STEM	99
2. Özel Yetenek ve STEM.....	104
3. Öğrenme Güçlüğü ve STEM	106
4. Görme Yetersizliği ve STEM.....	109
5. İşitme Yetersizliği ve STEM	111
6. Otizm Spektrum Bozukluğu ve STEM.....	113
Özet	114
Kaynaklar.....	116

5. BÖLÜM

ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERE YÖNELİK STEM EĞİTİMİ OLANAKLARI

Giriş.....	120
1. Özel Yetenekli Öğrencilere STEM Eğitiminde Okul Dışı Programları.....	123
1.1. STEM Yaz Okulları	123
1.2. Uzaktan Eğitim.....	123
1.3. İleri Seviye Program Yerleştirme ve Uluslararası Diploma Programları.....	123
1.4. Magnet Okulları	124
1.5. STEM Yarışmaları	124
1.6. Bilim Sanat Merkezleri (BİLSEMLER).....	125
1.7. Çocuk Üniversiteleri.....	125

2. STEM Alanında Özelleşmiş Okullar.....	126
3. STEM Alanında Uzman Ve Özel Yeteneklilerin İhtiyaçlarına Cevap Verebilen Öğretmen Yetiştirilmesi.....	128
4. STEM Etkinlik Örneği.....	129
Özet	140
Kaynaklar.....	142

6. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNİNDE DİSİPLİNLERARASI DÜŞÜNME

Giriş.....	146
1. Geleceğin Eğitimi	146
1.1. 2030 Öğrenme Pusulası.....	147
2. Disiplinlerarası Yaklaşım.....	150
3. STEM Eğitimi Yaklaşımı	154
4. STEM Eğitimi Yaklaşımının Doğası ve Disiplinlerin Bütünleşikliği.....	156
4.1. STEM Eğitimi Yaklaşımında Disiplinlerarası Bütünleşikliğin İncelenmesi	157
4.2. STEM Etkinliklerinde Disiplinlerarası Bütünleşikliğin İncelenmesi	159
4.2.1. Bütünleşik STEM Eğitimi Yaklaşımına Göre Etkinlik Hazırlama Kontrol Listesi	160
4.2.2. Bir Örnek Etkinlikte Kontrol Listesinin Kullanımı.....	160
4.3. STEM Etkinliklerinde Ortaya Konulan Ürünlerde Disiplinlerarası Bütünleşikliğin İncelenmesi	162
4.3.1. Bütünleşik STEM Eğitimi Yaklaşımında Ortaya Konulan Ürünler İçin Kontrol Listesi	162
4.3.2. Bir Örnek Ürün İçin Kontrol Listesinin Kullanımı.....	163
Özet	164
Kaynaklar.....	165

7. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNDE ÖZ YÖNETİMLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Giriş.....	170
1. STEM Eğitiminin Temel Aldığı Öğrenme Yaklaşımı	171
2. Özyönetimli Öğrenme Yaklaşımı Temelinde STEM Eğitimi	173
3. STEM Eğitiminde Öğretmen: Özyönetimli ve Yansıtıcı Öğrenen.....	176
4. STEM Öğrenenin Öğrenme Becerileri: Özyönetimli Yansıtıcı Öğrenen	178
5. STEM Eğitiminde Özyönetimli Öğrenme Temelli Öğretim Programı Oluşturmak	180

5.1. STEM Eğitiminde Özyönetimli Öğrenmeye Yönelik Öğrenme Alanı Olarak Sınıf	181
5.2. STEM Eğitiminde Özyönetimli Öğrenmeye Yönelik Öğretim Yöntemleri	182
5.3. STEM Eğitiminde Özyönetimli Öğrenmeye İlişkin Değerlendirme Yaklaşımları	183
6. Özyönetimli Öğrenme Yaklaşımında STEM Eğitimine Destek Mekanizmaları ve Olası Engeller	184
7. STEM Etkinlik Örneği.....	186
Özet	191
Kaynaklar.....	194

8. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNDE MATEMATİKSEL DÜŞÜNME

Giriş.....	198
1. STEM - Matematik İlişkisi	198
2. Matematiksel Düşünme	200
2.1. Matematiksel Modelleme.....	201
2.2. Matematikte Problem Çözme	204
3. Matematik Eğitimcilerine Öneriler.....	207
4. STEM Etkinlik Örneği.....	209
Ek 1: Nasıl Depolayalım? Sorusunun Örnek Çözüm Yaklaşımı	214
Ek 2: Değerlendirme Formu	217
Ek 3: Sunum Değerlendirme Formu.....	218
Özet	219
Kaynaklar.....	221

9. BÖLÜM

STEM İLE SANAT BULUŞMASI: STEAM (Fen Teknoloji Mühendislik Sanat Matematik)

Giriş.....	226
1. Nedir STEAM?	227
1.1. STEAM'in Hiyerarşik Yapısı.....	229
2. Sanatın (A'nın) STEAM' deki Yeri.....	230
2.1. STEAM'in Öğretim Programına Entegrasyonu.....	233
2.2. Sanat'a STEM'e Dahil Etmenin Faydalı Yanları Nelerdir?.....	235
2.3. Sanat, Teknoloji ve STEAM	235

3. Sürdürülebilir Bir Dünya İçin STEAM.....	236
4. Dünyada ve Türkiye’de Yapılan STEAM (STEM+ARTS) Çalışmaları	238
5. STEM Etkinlik Örneği.....	241
Özet	245
Kaynaklar.....	246

10. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNDE DESTEKLEYİCİ ÖĞRENME VE ÖĞRETME MODELLERİ

Giriş	254
1. STEM Eğitimi ve 5E Öğrenme	255
1.1. Giriş (Engage).....	255
1.2. Keşfetme (Explore)	256
1.3. Açıklama (Explain).....	256
1.4. Derinleştirme (Elaborate).....	257
1.5. Değerlendirme (Evaluate).....	257
2. STEM Eğitimi ve Proje Odaklı Probleme Dayalı Öğrenme (POPDÖ)	257
2.1. Problemi Belirleme	259
2.2. Problemi Çözmek İçin Plan Yapma (Ön Tasarım Çözümleri Geliştirme)...	259
2.3. Planı Uygulama/Değerlendirme	260
2.4. Planı/Çözümü İletme	261
3. STEM Eğitimi ve Araştırma/Sorgulamaya Dayalı Öğrenme (A/SDÖ)	261
3.1. Keşif Öğrenme.....	262
3.2. Etkileşimli Gösterim.....	262
3.3. Araştırma Dersi.....	262
3.4. Sorgulama Laboratuvarları	263
3.5. Gerçek Dünya Uygulamaları	263
3.6. Varsayımsal Sorgulama	263
4. 5E Öğrenme, Proje Odaklı Probleme Dayalı Öğrenme (POPDÖ), Araştırma/Sorgulamaya Dayalı Öğrenme (A/SDÖ) ve STEM Entegrasyonu	264
5. STEM Etkinlik Örneği.....	267
Özet	274
Kaynaklar.....	278

11. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNDE SOSYOBİLİMSEL KONULAR

Giriş.....	282
1. STEM ve Sosyobilimsel Konular	283
1.1. Sosyobilimsel Konuların Bilimsel Düşünmeye Etkisi	285
1.2. Sosyobilimsel Konuların Öğretim Programına Dâhil Edilmesi	286
1.3. Sosyobilimsel Konular ve STEM'in Bir Arada Kullanılmasının Önemi.....	287
1.4. STEM ve Sosyobilimsel Konuların Bilim Okuryazarlığına ve Karar Verme Becerilerine Etkisi	287
1.5. STEM ve Sosyobilimsel Konuların Öğretimi Önündeki Engeller	289
1.6. STEM ve Sosyobilimsel Konuların Bir Arada Kullanıldığı Çalışmalar	291
2. Genel Değerlendirme.....	293
Özet	294
Kaynaklar.....	295

12. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI

Giriş.....	300
1. Okul Dışı Öğrenme Ortamları	300
1.1. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Sağladığı Avantajlar	304
1.2. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Bazı Dezavantajları	306
1.3. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Öğrenme Modelleri	307
1.4. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Dikkat Edilmesi Gerekenler	308
2. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının STEM Açısından Önemi	310
3. STEM Etkinlik Örneği.....	315
Özet	318
Kaynaklar.....	319

13. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNDE YARATICILIK

Giriş.....	324
1. STEM Nedir? Yaratıcılık Nedir?	324
2. STEM ve Yaratıcılık İlişkisi	327
3. STEM ve Bilimsel Yaratıcılık İlişkisi	333
4. STEM ve Yaratıcı Düşünme	335
5. STEM Etkinlik Örneği.....	340
Özet	347
Kaynaklar.....	348

14. BÖLÜM

SİSTEM DÜŞÜNCESİ PERSPEKTİFİNDE STEM EĞİTİMİ

Giriş	354
1. Sistem Düşüncesi Bir İhtiyaç mıdır?	355
2. Sistem Düşüncesi Nedir?.....	360
3. Sistem Düşünürünün Alışkanlıkları ve STEM Becerileri İlişkisi.....	361
3.1. Sistem Düşünürünün Alışkanlıkları.....	361
3.2. STEM Becerileri	363
3.3. Sistem Düşünürü ve STEM Becerileri İlişkisi	363
4. Sistem Düşüncesi Araçları	364
4.1. Buzdağı Modeli	364
4.2. Zaman Boyunca Davranış Grafikleri (ZBDG).....	365
4.3. Stok Akış Diyagramları	365
4.4. Nedensel Döngü Diyagramları	366
4.5. Çıkarım Merdiveni	367
5. STEM Araçları	367
6. Sistem Düşüncesi ve STEM Yaklaşımlarının Bütünleştirmeye Bakış Açılıarı.....	368
7. Sistem Düşüncesi ve STEM Yaklaşımlarının Bütünü Görme Çabası.....	368
8. Sistem Düşüncesi ve STEM Yaklaşımlarının Problem Çözme ve Çözüm Üretme Çabası	369
9. İyi Bir Sistem Düşüncesi Dersi ve STEM Eğitimi Dersi Nasıl Olmalıdır?.....	370
10. STEM Etkinlik Örnekleri	371
Özet	378
Kaynaklar.....	380

15. BÖLÜM

STEM EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	384
1. Değerlendirme İlkeleri	385
2. Kazanımlar	387
2.1. Kazanım Taksonomileri	387
3. Sınıf Değerlendirmeleri	389
3.1. Öğretimden Önce Yapılan Değerlendirme	389
3.2. Öğretim Sırasında Yapılan Değerlendirme.....	390
3.3. Öğretim Sonrası Yapılan Değerlendirmeler	390
4. Değerlendirme Araçları.....	391
4.1. Gözlem Formları	392

4.2. Kademeli Ölçek	392
4.3. Puanlama Anahtarları (Rubrikler)	393
4.3.1. Analitik Puanlama Anahtarı	393
4.3.2. Bütüncül Puanlama Anahtarı	393
5. STEM Uygulamalarında Kullanılan Değerlendirmeler	394
6. Örnek STEM Etkinliği Değerlendirme Prosüdürleri	395
Özet	400
Kaynaklar.....	401

16. BÖLÜM

STEM KÜTÜPHANESİ

Giriş.....	404
1. Öğretmenlere Yönelik Kaynak Kitaplar	405
2. Öğretmenlere Yönelik Uluslararası Kaynak Kitaplar	407
3. Öğrencilere Yönelik Kaynak Kitaplar	410
4. Okul Öncesi, İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Uluslararası Kaynaklar	411
5. Dergiler	414
6. Kütüphaneler ve Faydalı Web Siteleri	414
Özet	416

17. BÖLÜM

STEM ÜRÜNLERİ:AKADEMİK ÇALIŞMALAR, SOSYAL ETKİNLİKLER VE PROJELER

Giriş.....	418
1. STEM Alanında Yazılan Makalelerin İncelenmesi	418
2. STEM Alanında Düzenlenen Kongrelerin İncelenmesi	423
3. STEM Alanında Düzenlenen Konferansların İncelenmesi	424
4. STEM Alanında Düzenlenen Sempozyumların İncelenmesi	426
5. STEM Alanında Düzenlenen Festivallerin İncelenmesi	428
6. STEM Alanında Düzenlenen Şenliklerin İncelenmesi	429
7. STEM Alanında Düzenlenen Fuarların İncelenmesi	430
8. STEM Alanında Düzenlenen Sergilerin İncelenmesi.....	432
9. STEM Alanında Gerçekleştirilen Projelerin İncelenmesi.....	433
Özet	436
Kaynaklar.....	438

18. BÖLÜM

STEM ETKİNLİK ÖNERİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN STEM DENEYİMLERİ

Giriş.....	444
1. Ekolojik Çiftlik Etkinliği.....	445
2. Uzay Araştırmaları Etkinliği.....	452
3. Ay'a Güvenli İniş Etkinliği.....	461
4. Geri Dönüşüm Etkinliği.....	470

19. BÖLÜM

BİR ÖĞRETMENİN STEM DENEYİMLERİ

Giriş.....	476
1. STEM Gibi Yenilikçi Yaklaşımlara Karşı Biz Öğretmenlerin Tepkisine Neden Olan Yorgunluklar ve Baş Etme Yöntemleri	477
2. Mesleki İşbirlikleri ile Yürüttüğüm Bireysel STEM Uygulamaları	484
3. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında STEM Uygulamaları.....	484
4. Oyunlar ve STEM Eğitimi Deneyimleri.....	486
5. Sınıf Ortamında STEM Uygulamaları Deneyimleri.....	489
6. Proje Yarışmalarında STEM Uygulamaları.....	494
6.1. Düzenlediğim Yarışmalar	494
6.2. Teknoloji Temelli Yarışmalar	496
6.3. Bilimsel Araştırma Projesi Yarışmaları	501
7. Uzaktan Eğitim Ortamlarında STEM Uygulamaları.....	503
Özet	506

20. BÖLÜM

UZAKTAN EĞİTİM PERSPEKTİFİNDE STEM VE STEM'İN GELECEĞİ

Giriş.....	512
1. Uzaktan Eğitime Genel Bakış	512
2. Uzaktan Eğitimde Trendler.....	515
3. STEM Eğitiminde Uzaktan Eğitim Teknolojileri	520
4. STEM Eğitiminin Geleceği	523
5. STEM Etkinlik Örneği.....	525
Özet	528
Kaynaklar.....	529

21. BÖLÜM

EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN VE ÖĞRETMENLERİN PERSPEKTİFİNDEN STEM EĞİTİMİ

Giriş.....	538
1. Eğitim Sisteminde İnsan Kaynakları.....	538
2. Eğitim Yöneticilerinin 21. Yüzyıl Becerileri.....	541
3. Eğitim Yöneticilerinin STEM Farkındalığı	542
4. Eğitim Yöneticilerinin STEM Eğitimi Lideri Olarak Yetiştirilmesi	544
4.1. Eğitim Yöneticilerine Yönelik STEM Eğitimi Program Tasarısı	546
4.1.1. Öğrenme Kazanımları.....	546
4.1.2. İçerik.....	547
4.1.3. Katılımcı Sayısı.....	547
4.1.4. Öğrenme- Öğretme Süreci	547
4.1.5. Ölçme ve Değerlendirme.....	547
5. Öğretmenlerin 21. Yüzyıl Becerileri	548
6. Öğretmenlerin STEM Farkındalığı.....	549
7. Öğretmenlerin STEM Eğitimi	550
7.1. Öğretmenlerin Lisans Eğitiminde STEM	550
7.2. Öğretmenlerin STEM Konusundaki Hizmetiçi Eğitimi	552
7.3. Öğretmen Adaylarına Yönelik Ders Etkinliği Örneği.....	553
Ek 1.1. Program Tasarısı Şablonu.....	557
Ek 1.2. Etkinlik Şablonu.....	558
Özet	559
Kaynaklar.....	559
Yazarlar Hakkında.....	565

ŞEKİLLER LİSTESİ

1. BÖLÜM

Şekil 1. Entegre STEM eğitiminin genel özelliklerini ve alt bileşenlerini gösteren açıklayıcı çerçeve.....	14
Şekil 2. Mühendislik tasarım süreci	17
Şekil 3. Mühendislik tasarım süreci	18

4. BÖLÜM

Şekil 1. Farklılaştırmanın dört boyutu.....	101
---	-----

5. BÖLÜM

Şekil 1. Direnç hesaplama çizelgesi	135
Şekil 2. Dijital pinler	135
Şekil 3. pinMode gösterimi	136
Şekil 4. digitalWrite gösterimi	137
Şekil 5. digitalRead gösterimi	137
Şekil 6. Seri iletişim başlatma	138
Şekil 7. Ekran yazdırma komutu	138
Şekil 8. Seri Port ekranı ikonu	138
Şekil 9. Seri Port ekranı	138
Şekil 10. Karar yapıları.....	139
Şekil 11. LDR kullanılarak çizilmiş elektrik devresi şeması.....	139
Şekil 12. Kodların yazımı	140

6. BÖLÜM

Şekil 1. OECD 2030 öğrenme pusulası.....	148
Şekil 2. COVID salgını kontrol altına alma.....	151
Şekil 3. Disiplinlerarasılık.....	153
Şekil 4. STEM eğitimi yaklaşımının 1990'lardan günümüze geliş süreci	156
Şekil 5. Yenebilir arabalar etkinliğinde oluşturulmuş olan iki araba örneği.....	158
Şekil 6. Okyanusların rengi etkinliğinde kullanılan görsellere bir örnek	158
Şekil 7. Öğrencilerin oluşturduğu örnek bir su kaydırağı.....	163

7. BÖLÜM

Şekil 1. STEM eğitimde öğrenenin özyönetimli öğrenme aşamaları.....	175
---	-----

8. BÖLÜM

- Şekil 1. Sırasıyla düz dizilim ve sıkıştırarak dizme durumunda 110x110 boyutlarındaki deponun üstten görünümü. 215
- Şekil 2. Depolama dolabı için sıkıştırmaya sırasıyla kısa kenar üzerinden ve uzun kenar üzerinden başlanması durumunda dolapların üstten görünümü..... 215
- Şekil 3. Sırasıyla Geogebra programı ve milimetrik kağıt üzerinde materyal ile orantı kullanarak probleme çözüm yaklaşımı..... 216

9. BÖLÜM

- Şekil 1. STEAM piramidi..... 229
- Şekil 2. Singapur'un simgelerinden biri olan Gardens By The Bay dikey bahçelerde sanatsal dokunuşu sergileyen en güzel örneklerden biridir. 237
- Şekil 3.a. Mimai(USA) Perez Sanat müzesi b. Paris Quai Branly Müzesi (Fransa) “yaşayan sütunlar” 237

13. BÖLÜM

- Şekil 1. Bilimsel yaratıcılık modeli 333

14. BÖLÜM

- Şekil 1. Sistem düşünürünün alışkanlıkları 361
- Şekil 2. Buzdağı modeli 364
- Şekil 3. Zaman boyunca davranış grafiği 365
- Şekil 4. Stok-akış diyagramı ve kuvvet örneği. 365
- Şekil 5. Pekiştirici döngü örneği (Serman, 2000)..... 366
- Şekil 6. Dengeleyici döngü örneği (Serman, 2000)..... 366
- Şekil 7. Çıkarım merdiveni 367

18. BÖLÜM

- Şekil 1. Roket modeli ve fırlatma rampası örneği-1..... 459
- Şekil 2. Roket modeli ve fırlatma rampası örneği-2..... 459

TABLolar LİSTESİ

1. BÖLÜM

Tablo 1. STEM'in Dönüm Noktaları.....	9
Tablo 2. Mühendislik Tasarım Aşamaları	19

5. BÖLÜM

Tablo 1. STEM Bileşenleri (NAGC, 2019) ve Özel Yetenekliler Farklılaştırma Standartları (NGSS, 2013)	121
--	-----

6. BÖLÜM

Tablo 1. Bütünleşik STEM Eğitimi Yaklaşımına Göre Etkinlik Hazırlama Kontrol Listesi	160
Tablo 2. Bütünleşik STEM Eğitimi Yaklaşımına Göre Yenebilir Arabalar Etkinliği İçin Kontrol Listesinin Kullanımı.....	161
Tablo 3. Bütünleşik STEM Eğitimi Yaklaşımında Ortaya Konulan Ürünler İçin Kontrol Listesi	163
Tablo 4. Su Kaydıracağı Etkinliğinde Ortaya Somut Bir Ürün İçin Kontrol Listesinin Kullanımı	164

7. BÖLÜM

Tablo 1. STEM Eğitiminde Özyönetimli Öğrenme Aşamaları ve İlgili Boyutlar.....	179
--	-----

8. BÖLÜM

Tablo 1. Düz Dizilim ile Depolama Dolaplarına Sığdırılabilecek Konserve Kutusu Sayısı ve Kaç Dolap Gerekeceği.....	214
Tablo 2. Sıkıştırmanın Kısa Kenar Üzerinden Yapılması ile Depolama Dolaplarına Sığdırılabilecek Konserve Kutusu Sayısı ve İhtiyaç Duyulan Depolama Dolabı Sayısı.....	215
Tablo 3. Sıkıştırmanın Uzun Kenar Üzerinden Yapılması ile Depolama Dolaplarına Sığdırılabilecek Konserve Kutusu Sayısı ve Kaç Dolap Gerekeceği	216

9. BÖLÜM

Tablo 1. STEM ve Sanatın Zıt Gibi Görünen Özellikleri	231
Tablo 2. Amerika Ulusal Sanat Öz Standartları.....	232

10. BÖLÜM

Tablo 1. Öğrenme Modelleri ve STEM Entegrasyonu.....	265
Tablo 1. Öğrenme Modelleri ve STEM Entegrasyonu.....	266

14. BÖLÜM

Tablo 1. Fen Okuryazarlığı Yeterlik Düzeylerine Göre Öğrenci Yüzdeleri.....	358
---	-----

15. BÖLÜM

Tablo 1. Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin Bilişsel Süreçleri, Tanımları, Örnek Eylem Filleri, Örnek STEM Kazanımları.....	388
Tablo 2. Kademli Ölçek Örneği	392
Tablo 3. Analitik Puanlama Örneği	393
Tablo 4. Bütüncül Rubrik Örneği.....	394
Tablo 5. Mühendislik Tasarım Değerlendirme Rubriđi.....	396
Tablo 6. Poster ve Poster Sunumu Değerlendirme Rubriđi	398
Tablo 7. Teknoloji Okuryazarlığı Öz-Değerlendirme Ölçeđi	399

20. BÖLÜM

Tablo 1. Uzaktan Erişim Laboratuvarları	518
---	-----

21. BÖLÜM

Tablo 1. Okul Yöneticileri Eğitim Programının İçeriği	547
---	-----

1. BÖLÜM

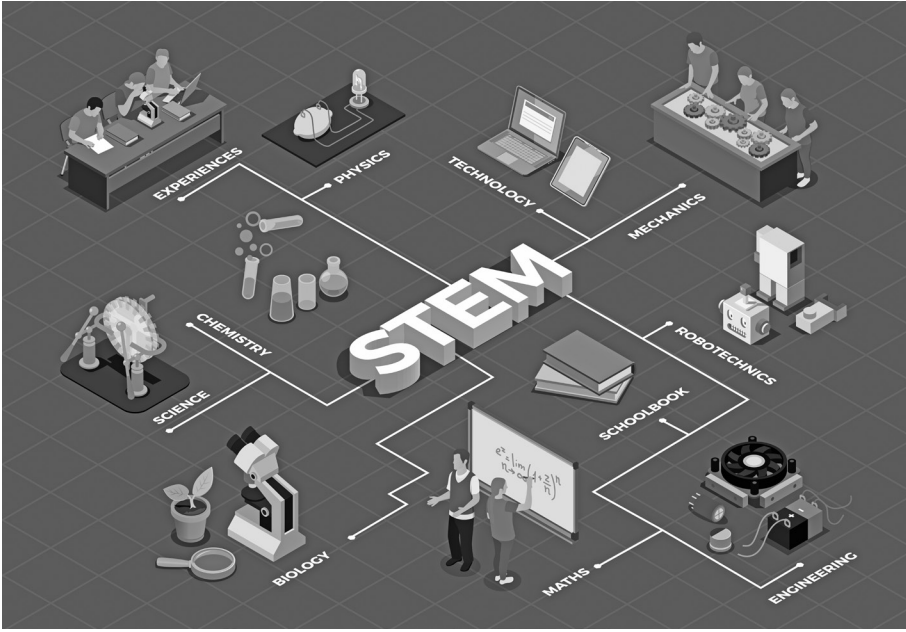
STEM'İN DOĞASI

Dr. İbrahim BENEK, MEB Van Rekabet Kurumu Ortaokulu

ORCID No: 0000-0002-7124-4905

Prof. Dr. Behiye AKÇAY, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0002-0546-8759

“Ekonominin geleceği STEM alanlarındadır.”

James Brown

Hedeflenen Öğrenme Kazanımları

- STEM eğitimini açıklar.
- STEM eğitiminin tarihsel gelişimini aşamalandırır.
- STEM entegrasyonunda tek bir doğru yaklaşımın olmadığı sonucuna varır.
- STEM ile mühendislik tasarım sürecini ilişkilendirir.

Kitabın bu bölümünde STEM kavramının ne olduğu, bu kavramın doğuşu ve tarihsel gelişimi, STEM entegrasyonunun ne olduğu ve tasarım temelli STEM eğitiminin nasıl yapıldığı detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

1. STEM'e Genel Bir Bakış

İlköğretimde çocuklar, onlarda doğal olarak bulunan keşfetmeye ve öğrenmeye yönlendiren harika bir merak ve keşfetme duygusuna sahiptirler. Bu merak ve keşfetme duygusu eğitimlerinin ilk yıllarında ne yazık ki kaybolur. Bu sebeple, ilköğretimde öğrencilerimize vermemiz gereken en önemli kazanım onların hayatboyu öğrenen bireyler olarak yetiştirerek günlük hayatta karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve donanıma sahip olmalarını sağlamaktır (Simpkins vd., 2006).

STEM disiplinleri ilköğretimde ayrı ayrı öğretilmekte ve özellikle matematik ve fen bilimleri alanlarına ağırlık verilmektedir. Öğrenciler, matematik ve fen derslerinde öğrenilen kavramları nadiren gerçek dünyadaki problemleri çözmek için kullanırlar ve bu nedenle kavramların amaçlarını ve gerçek dünyadaki uygulamalarını anlamakta güçlük çekerler (National Research Council [NRC], 2014). Örneğin, dördüncü sınıf öğrencileri matematik derslerinde açı ve ölçüm açıları kavramlarını öğrenirler ancak gerçek dünya sorunları bağlamında açıları ölçmek için nadiren fırsatlara sahiptirler. STEM eğitimi öğrenciye disiplinlerarası bir yaklaşımla ihtiyaç duyduğu fırsatları sağlamaktadır (Ching et al., 2019).

Öğrencilerin STEM alanlarına olan tutumunu ve ilgisini artırmak için yapılan çalışmaların genellikle lise ve üniversite seviyesinde olduğu görülmektedir. Fakat yapılan araştırmalar, öğrencilerin, ilerde ne olmak istediklerini (doktor, öğretmen, mühendis vb.), STEM ile ilgili ilgi alanlarını ve kariyer hedeflerini ilkokuldan itibaren belirlemeye başladıklarını göstermektedir (Paul, Maltese & Valdivia, 2020). İlkokulda öğrencilerin STEM'e yönelik ilgilerinin kız ve erkek öğrencilerde benzerken, ortaokul ve liseye geldiklerinde sosyal çevrenin ve kültürün etkisiyle STEM'e yönelik ilgi ve tutumlarının değiştiği ve kız öğrencilerin STEM alanlarından uzaklaşmasına sebep olduğu belirtilmiştir (Paul, Maltese & Valdivia, 2020).